

Plymouth, Pa., 27 Spalio.

Turtingų žmonių, beje bagoczių, kaip kitose šalyse taip lygei ir sziczion yra labai mažai, sulyginus su visu skaitliu gyventojų. – bet dėlto beveik kožnas isz tų vartoja savo rankose milijoninius turtus, ir dėl to tokius mes vadiname milijonieriais arba kapitalistas. Žinoma, ne kožnas isz kapitalistų tur lygei su kitais tiek turto: vienas tur milijoną ar kelis milijonus, o kitas – dešimtis ar šimtus milijonų. Prie kapitalistų reikia priskirti didelius pabirkantus (nors tie ir ne visad esti milijonieriai), taip gi akcijonistus geležinių kelių, visokių kasyklų, telegraphiszkų ar teleponiszkų linijų, bankierius, prekėjus pinigų ir t. t. Jų, teisybė, yra ne daug, – bet dėlto jie galingi, nes savo rankose tur gatavą kapitalą t. y. pinigus. Nū jų priguli ir gavimas darbo, tokiu budu jie yra ponais, o kiti visi liekti vergais jų. Nū jų turime laukti kasdieninės dūnos visi tie, kurie ne tur savo leonos žemės arba taip kokio atskiraus darbo, nes jei jie ne dūda darbo, tai darbinjkas tur badu mirti. Kaip jie apsirupina apie vargdienius, kaip skire darbinjkam darbą ir kaip už tą darbą moką, – labai gerai apie tai suprantame. Bet, idant priversti jūs mokėti daugiau už darbą ir daugiau dūti mum darbo, – negalime, kadan-gi valdže stoji už jūs ir ne jie, bet darbinjakai liekti kalti, jei pareikalauja, kad darbo but daugiau, tas darbas but gerai apmokamas ir trumpesnį laiką reiktu dirbti. Jie sziadien daro taip, kaip jiems patinka, nes jie tur pinigų, o su pinigais viską galima apturėti ar viską padaryti.

Neprosalį bus pakalbėti kiek ir apie jų sziadieninius reksmus politykos reikalūse, nes isz to pamatysim kaip

jiems rupi gerovė szios szalies, kaip rupinasi apie tūs, kurie jiems tūs turtus krauja ir ko jie labjusia trokszta, keldami tokius reksmus.

Sugrįžkim tiktai ant keletos metų atgal ir pažiurėkim, kaip jie rupinosi ir kaip stoji apgynime szios szalies teisybės, ir, pamatę tai, galėsime teisingiau spręsti apie jų darbus ir įtikėti į prizadus ir siulymus mums aukso kalnų bei laimingų laikų.

Sztai, 1861 mete, kada kilo sziczion namkarė, tai yra karė pietinių valstijų su žieminėmis už iszvalnyjimą jųdujų darbinjku ir panaikinimą vergybės, rodos reikėjo tikėtis, kad visi szios szalies, o ypatingai szių žieminų valstijų, gyventojai ar tai biednas ar bagoczius supras kas tai yra vergyba ir stos priesz prieszus, idant pergalėti jūs ir užvesti visur lygybę. Vienok ką gi tada matome? Sztai, szių valstijų bagocziai atsizada nū abelno reikalui. Rodos, jei jau patys nenorėjo stoti ant lauko muszos, reikėjo nors pinigiszkai szelpti savo pusę, kadan gi laikia karės pinigiszka pagelba uzima ne paskutinę vietą pergalejime neprieteliaus. Teisybė, vargdieniai ar kad ir kiek daugiau iszgalinti szelpė randą pinigiszkai; o kožnas isz kapitalistų permainė popierinius savo pinigus ant aukso bei sidabro, pardavė akcijas bei morgeczus už auksinius bei sidabrinus pinigus ir iszdumė ko greicziau į Angliję. Toks pasielgimas kapitalistų yra ne tik jau ne patrijotiszkas, bet didei prapūlingas dėl visos szalies, kadan-gi ne tiktai patys apleido szalį savo ypata, kada kožnas žmogus buvo didei branginimas, bet dar ir pinigis iszvežė ir apsunokino vedimą karės su prieszinga puse.

Tai-gi dabar matome, kaip rupinosi kapitalistai apie gerovę to kraszto kur tūs turtus jiems sukrovė ir kaip jiems

apeina tie žmonės, kurie tūs turtus jiems krauja. Bet pažiurėkim toliau; sztai dar jų darbai.

Kada jau 1863 m. laimos laimė pradėjo krypti į pusę valdzios Lincolno, kuris budamas tūmet prezidentu ir pakėlė tą karę, norėdamas tarp visų užvesti lygybę, kapitalistai pradėjo viens po kitam sugrįžti isz Anglijos. Bet su kokiu mieriu jie grįžo, gal kad pagelbon stoti? O ne; jie skubinosi, kad nuvargintus kare kaip nors apiplėszti. Kareiviai, kaip žinoma, laikia karės gaudavo užmokestį popieriniais pinigais, kadan-gi, kaip augszciziau minėjau, bagocziai iszvežė į Angliję, veik visą auksą ir sidabrą, ir tie pinigai ne turėjo savo tikros vertės, kadan-gi bankieriai perkalbėjo kongresą, idant tasai iszdūtu, jog randas tų pinigų ne priims apmokejime kokios ten nebebuk mokesties. Isz tos priezasties popieriniai doleriai nupūlė iki 35 centų vertės. Kareiviai gaudavo kas mėnū po tryliką dolerių, bet mainant ant auksinių ar sidabrinų pinigų, negalėjo jau gauti \$13.

Tada bankieriai, suprasdami gerai kas isz to gal but pernauda, pradėjo pirkinėt nū kareivių popierinius pinigus, mokėdami už kožną 10 dolerių tiktai \$3,50 auksu ar sidabru. Kareiviai noroms ar nenoroms turėjo pardūti, nes daugiau niekas jiems nedavė. Kada bankieriai iszpirko veik visus popierinius pinigus – o tokių buvo ant milijonų dol. vertės – pareikalavo nū rando, idant tasai apmokėtu pilnai auksu ar sidabru, kadan-gi jisai buvo atsakantis už tai. Randas, žinoma, neturėdamas izde aukso ar sidabro, – iszdavė bankieriam bondus; už kožną tukstantį dolerių bankieriai gavo bondą ant tukstanczio dolerių.

Pasibaigus karei buvo apgarsjta, kad bondai yra pilnai apmokami auksu. Bankieriai,

turėdami savo rankose iszdūtus per randą bondus, gavo už jūs auksu, ir dar kožnas \$100 atneszė pelno (palukių) po 3 ar 4 dolerius. Randas, žinoma, daug turėjo ant to trotos, bet labjusia nukentėjo kareiviai, o tiejie buvo vargdieniai szios szalies gyventojai – darbinjikai.

Kad visas kapitalistų patrijotizmas užsilaiko tiktai aukse – aiszkiai dabar matome isz augszciziau privesto paveikslo. Jie patym karszciziausiam reikalui pabėgo isz savo kraszto, iszvežė visus turtus, nuvargino visus ir po tam dar apvogė vargdienius, iszplėszdami isz rankų jų paskutinį centą. Vargdieniai liejo kraują ir statė savo sylas kad parodyti svietui, jog visi žmonės yra lygus, visi vieno tėvo sunus ir kaipo toki tur but visi vienaip pagūdojami; o bagocziai szaipėsi isz jų ir mynė po kojų jų dorybę, ir gerus norus. Ir toki dar sziadien drjsta kalbėti apie patrijotizmą, drjsta lygintis su vargdieniais ir sakosi esą draugai darbinjku ir prizada rupintis apie pagerinimą darbinjiskzko buvio! Jų tie žadėjimai tiktai zodziūse, o vieton iszpildymo jie mums szpigą pakisz.

Supranta tai visų tautų darbinjikai, kuriems prisieina kovoti už buvį, už kasdienią dūną, vienok nukratyti tai nū savęs dar per silpni, kadangi nėra gero supratimo, nėra vienybės bei broliszkos meilės, idant visur-kaipo vienas vyras stoti ir užtartį už nuskriaustą, nes pinigis dar sziadien viską daro už dolerį kitą ne vienas parsidūda pats ir gatavas kitą, nors ir tikrą savo brolių, prapuldyt.

Ir per sziometinius prezidentiszkus rinkimus ne vienas ir isz mūsų gal pardūs savo balsą už keletą centų ar už stiklą alaus. Vienok reiktu apmislyt gerai, kas toliau gestotis ir kokia pasekmė toki

parsidavimo bus. Turime, kaip keletą sykių jau minėjau, dvi didžiausias partijas: republikoniską ir demokratišką, ir viena išz tiedviejų partijų gaus virszų ant szrometinių rinkimų. Nors kaip vieno, taip lygei ir kito partijo ant kandidato prezidento pastatyti ne išz prastų žmonių vyrai ir ne labai galime laukti ko gero nū jų valdzios, vienok, mišlyjant apie pasigerinimą laikų, vis gi greičiau galime sulaukti nū republikonų negu nū demokratų, ir dėlto ne ver-ta atidūti balsą už demokratus. Jau demokratai su savo sal-dziais prizadais apvylė mus 1892 m., tai-gi nors dabar ne reiktu antru kart taip jiems pasidūti. Jeigu demokratai, azūt mūsų, gautu daugiau bal-sų už republikonus, tad jau ne mus kaltė but; bet dabar, pakol viltis gal but dar tam prieszinga, reikia bandyt pa-tiket tokiai vileziai gal ir iz-ztiesų bus galima pervirszyt demokratus, atidavus savo bal-sus už republikonus.

Pereitam num. „Vienybės“ buvo perstatytas ant kandidato centralizsko sekretoriaus dr. „T. M.“ p. J. Grieszius; bet dabar atsisakė, neturėdamas gana laiko ir nepasitikėdamas atlikti gerai savo uzdu-tę.

Draugai teiksītės perstatyti kitą.

Isz Lietuvos.

— *Suvalkų rėdyba.* Sena-pilės gimnazijos direktorius butinai nori prikimszti pilną internatą mokytiniais. Ne-lengvas tas darbas, nės įstoju-siems į jį reikia mokėti bran-giai, o uzlaikymas jame blo-gas. Tai gi direktorius turi ne snausti ir nesnaudžia: viso-kiais, dorais ir nedorais, bu-dais vilioja, ypacz žemesniųjų klesų mokytinius; vienų tie-siog be to į gimnaziją nepri-

ima, ant kitų užsirekia, kitus taip įgąsdina; buvo atsitiki-mas, kad vienas mokytinis, pa-einantys nū Simno, be savo žinios ir bezinios tėvų pateko į internatą. Rodos tai ste-buklas, bet gimnazijos direk-torius gatavas „stebuklus“ daryti, kad tikt pripildyti in-ternatą. Minėtasis mokytinis, kursai be žinios pateko į in-ternatą, atvažiavo su tėvais, atsivežė lovą ir visus kraiczius, kaip tai paprastai mo-kytiniai atsiveža. Pastatęs ve-zimą pas karczią, tėvas nu-ėjo jieszkoti „kvatieros“ su-nui, ir sugrįžęs nusigando, ne-rasdamas nė arklių, nė vežimo. Kaip paskui pasirodė, interna-to tarnai pamatę vežimą stovin-tį su „kraicziais“, pažino, kad tai yra mokytinio ir nieko ne-siklausdami nuvarė jį pas in-ternatą, sukraustė į jį visus daiktus, gerai zinodami, kad direktorius jūs už tai pagirs. Gundė kiti tą žmogų skusti internato tarnus už vagystę, bet jis, zinoma, neklausė, džiaugdamsis, kad tikt jo su-nus yra priimtas į internatą.

Ne su visais taip lengvai einasi direktoriui: atsirado kam ir pasiprieszyti jam. Yra sakoma, kad internatas paskir-tas tikt mokytiniams žemesnių-jų klesų; tūm tarpu direkto-riui pasisekė sukimszti ten visus mokytinius penktos kle-sos, iszskyrus vieną. Užsima-nė jisai ir tą priversti persi-kelti į internatą, kad, mat ne-rugotų kiti mokytiniai penk-tos klesos. Bet tėvas to mo-kytinio, prigautas pernai, ne-klausė szimet paketinimų di-rektoriaus, buk jo sunų atliū-sūsę nū mokėjimo už mokslą, ir į internatą ketino tikt tada leisti sunų, jei tenais reiks mo-kėti tikt tiek, kiek mokama pri-privatiszkose kvatierose. Kitaip - stacziai pasakė — sunaus jo-kiu budu neleis į internatą, nors direktorius grumojo už tai atstatyti isz gimnazijos. Mokytinio tėvas dalaikė savo

paketinimą — neleido sunaus į internatą, direktorius iszpil-dė savo grumojimą — atstatė tą mokytinį isz gimnazijos. Dabar, rodos butų virszus di-rektoriaus, bet kenó bus galu-tinai virszus, sunku pasakyti: tėvas to atstatytojo mokytinio ketina padūti, o gal jau ir pa-davė skundą ant direktoriaus, kad jisai suvis priesz tiesą verstinai verzia mokytinius, o da augsztesniųjų klesų, įsto-ti į internatą, kada internatas yra paskirtas tikt žemesnėm klesom ir tai tikt tokiem, ku-rie patys isz liūso noro į ten nori pastoti. Prie to skundo ketino prisidėti ir tėvai tų vai-kų, kurie yra internate, kad internato yra labai blogi ir žemi kambariai, kad per ne-miera sugrūsti vaikai trokszte trokszta*). Reikia luktelti, kūm tas viskas nusibaigs: ar Apuchtinas su Delianovu pa-girs priverstiną kimszimą vai-kų į internatą ir ten jų trosz-kinimą angsztūse kambariūse, ar jie ras kalnu direktorių.

Didžiausia stotė naujai sta-tomojo gelzkelio mūsų rėdyboje bus kaime *Szesztakave* (Kal-varijos pav., Kirsnos vals-cziaus). Pylymą keliui pila szimet, o kitą metą statys ir vokzalą: akmenų ir dabar jau yra privežta. Pertai Szeszta-kavas pilnas prisigrudęs kacapų, kurie czionais, pajutę už-darbį, suszliauzė. Kacapas, tai nebutų kacapas be degti-nės. Szesztakave yra žydas Zelikas Kibarekas, ukinjkas. Žydas, kūm jis nebebutų — ukinjku ar prekėju, pirm vis-ko yra apasztalu degtinės. Sztaiz ir Zelikas, turintys in-stinktūs savo veislės, pradėjo girdyti isztroszkusius kacapus degtiue. Kad butų daugiau pelno, Zelikas pardavinėjo degtinę be patento. Tikt be patento yra truputį paojinga, reikia atsargumo... Zelikas

*) Internatas ir gyvenimas jame buvo apraszyti pernai „Vienybės“.

buvo atsargus; su vietiniais žemskiais jis gerai sutiko, tie tankiai patys, dėlto jo skusti negalėjo. Reikėjo tikt sau-gotis, kad kas isz szalies ne-pakisztų lieziuvio... Dėlto tai Zelikas jaib-kam degtinės nepardavinėjo, tikt kacapams, o isz vietinių žmonių tikt isz-tikimiams, o kitiems — ne. Pyko ant jo užtai keli berniukai, kuriems Zelikas nepasiti-kėdamas nepardavinėjo degti-nės; tarp tų pykstancziųjų bu-vo Antanas Romanckas. Sykj tas Romanckas užėjo praszyti žydų degtinės, ir kas-žin kas Zelikui pasidarė, kad tas par-davė jam degtinės. Romanckas pasakė iszeidamas su deg-tine per duris, kad einas tie-siog į Kalvariją apskusti žydą, kad jisai szinkūja, neturėda-mas ant to tiesos. Zelikas matydamas, kad czia ne jūkai, norėjo atinti nū Romanckio degtinę, bet tas gynėsi ir ne-davė. Pakilo pesztyne, kuri pasibaigė tūm, kad Zelikas su savo draugais žydais, gelzke-lio podraczikais, taip sumuszė Romanckį, kad tas net apalpo. Inirszusiems žydams nepakako da ir to: jie dar suriszo apmi-rusijį, o paskui už virvės tāsė, sparde, spjaude ir darė jam kas ką įmanydamas. Paskui pasirįzo vežti apalpusį „raz-bainjką“, kursai „užpūlė ant jų namų“ į Kalvariją, atidūti į rankas tiesdarių... Bet apsiziurėjo, kad to „razbainj-ko“ veidas perdaug apkrekė-jęs kraujais, emė pilti pamaz-gas ir sziorūti jo burną pūd-kelemis. Taip apdabinę įver-tė į vežimą ir nuvezė į Kalva-riją. Romanckis už kelių dienų numirė.

Yra gana liudinjkų, kurie tą viską matė ir, gėda pasaky-ti, negynė! Dar to negana, gali taip iszeiti, kad žydai liks teisus. Zemskiai jau ir dabar eina už žydus, nės gavo po 5 rublius nū jų (yra ir tokių, kurie matė, kaip žemskiai pri-ēmė nū žydų pinigų). Ro-

manekis vargingas bernukas, sluzauņķas, nėra kam už jį užtarti, dėlto žydai gal ir užpils viską pinigais. Gal, ant galo, atsiras Szesztakave nors vienas ukinikas, kursai išrodys teisybę ir nugramzdys siurbėlius-žydus. Bet ar atsiras?..

Ten pat netoli Szesztakavo, *Krosnoje* 20 dieną Rugsėjo susipeszę tarp savęs vyrai užmuszė siuvėją (kriaučių) Ragucį.

Girdėt, kad atsitraukus kunigui Valaicziui, *Veverių* mokytojų seminarijoje mokys tikėjimo gudiszkoje kalboje kun. Dubauckas. Kol tikrai nežinia, su kokiais siekais jisai apsiėmė mokyti tikėjimo *gudiszka*i, negali nė girti, nė peikti.

Zvalgunas.

Isz Prusu Lietuvos.

Kaip, vadinami mūsų broliai, vokiečiai, mums prijauczia, matyti isz jų darbų; jie visa kosere rekia kad Lietuviams viskas yra daroma koszie užsigėidžia; taip, kaip vokiečiai pajuto apie mūsų deputaciją, pavasaryje, tai per laikrasztį „Aldeutsche Blae-ter“ taip iszpliaupė: „Tai butu szaunus dalykai, jei mes, kaip tai jau Austrijoje nusidavė, geidavimus visokių žmonių, kaip antai Danų, Lenkų, Lietuvių, Prancuzų ir kitų augytumėm ir didintumėm. Apszvietos ministeris nesenei Lenkams gana asztriai atsiliepė, o mes tikim, kad jis ir Lietuviams atsilieps, kad jie Vokietijoje gyvendami visą viežlybumą nū vokiečių semia ir isz vokiszkos teisybės bei globos pasidžiaugia“. Ministeris pats prizadėjo deputacijonui, kad Birželio mėnesyje atvyks į Lietuvą ir perveizės mokyklas, bet jau turime ir Spalinį, o ministerio nė negirdėti. Lietuviai gali užsiganėdinti isz prizadėjimo ministerio, nės

kitaip jam neiszpūlė daryti, jis Lietuviams prisimeilijo ir vokiečiams geras pasiliko, ir isz Lietuvių deputacijono iszėjo, „nieks“.. Toliaus vel viens draiskalas, butent „In-sterburger Zeitung“ sziaip pliauskia: „Savo paczių naudos dėl darytu Lietuviai gerai, kad kūlabjausiai už iszsimokinimą vokiszkos kalbos pasirupintu, nės jie stovi visam pagyvenime su vokiečiais sukibę ir jų visur priva- lo. Jų rasztų yra labai mažai, tik kelios maldų bei dainų knigelės bei viena Biblija isz 1700 meto, kurios prapūlė ir neatsirado. Tikėjimo mokslas yra jų vaikams mokyklose ne vien isz pradžios, bet ir vėliaus jų kalboje — teisingai vokiszka — nudalijams. Lietuvų sujudimas yra ne toks nekaltas, kaip kad jis iszveizdi. Tai matome isz „Byrutės“ szventės, kur jie muszį prie Žalgirio loszė ir isz pergalėjimo vokiečių džiaugėsi. Viską suimkime, kad Lietuviai savo kalbos tiesą atgavę, Vokietiją szelpti norėtu“. Vokiečiai mat mislyja, kad ant prispaustų tautų geriaus galima pasitikėti reikale, nekaip kad jų iszsitikėjimą igyti, jų tiesas pripažinstant.

Mokintojai buvo net ypatiszką susirinkimą padarę „dėl pavertimo į niekus Lietuvių peticijoną“? nės nebagams baugu radosi kad turės priverstinai mokintis lietuviszkai ir abiejose kalbose lygiai — lietuviszkai ir vokiszka — mokinti vaikus. Tam pavertimui peticijono į niekus, jie užmanė tardyti, ar ir maži vaikai nėra pasiraszę į peticijono suraszus. Jų užmanymas be pasekmės, nės pasirasziusiejie yra visi suaugę. Vienoje vietoje jau net žandaras klausinėjo pasirasziusiujų, ar tikrai jie yra pasiraszę, toliaus sakė, kad kiekvienas, kuris yra pasiraszęs po peticijonu, gaus po 10 markių koravonės. užmokėti.

Isz to matyti ką yra Lietuviai laimėję su peticijonu ir deputacijonu nū valdzios. Tilžės policijantai sznipinėja kiekvieną kuris priguli prie „Byrutės, arba „Skyrymo draugystės“, kaip jų vardai, ką jie dirba, kokio stovio yra tie žmonės ir tt. Gal vėliaus ir czia taip bus, kaip yra mūsų broliams po caru esantiems. Matomai lietuvisztės dangus, vietoje iszsigiedrinti, vis ir vis niaukiasi.

Czionai padūdu jūkingą korespondenciją isz „Tilžės Keleivio“ kurio korespondentas garbina redaktorių ir už kurią redakcija neima ant savės atsakymo, bet garbės savo dėl talpina, sztai ji:

„Pagirtinas Keleivio rėdyto jau!

Negalėdams Jums gana uždėkavoti už Jusų darbą Keleiviuui pridėtu, veliju Jums sveikata ir visokią palaimą. Asabiszkai Jusų nepažindamas, artinūsi Jums su raszteliu ir noriu Jums už Jusų gerą lyg kokią dovaną dovanoti, o kokią turriu, tokią dūdu. Asz Jums pasidėkavoju už Jusų geradėjystę, mums, skaitytojams, iszrodytu, kad Jus kaip tiesos rodyklis mums kelią parodę esate, kuriūmi asz nū klystkelio ant tikrojo kelio parėjęs esu. Esu Dievo meldęs dieną ir naktį, kad man gelbėtu ant iszpažinimo tiesos pareiti ir mano dusziai valnybės bei pakajaus dovanotų; bet viskas buvo dovanai. Bet dabar džiaugiūsi, kad Dievas man per Keleivį Jus atsiuntė, kuris man pilną, ne apdangstytu, ne suteptą kelią į iszganymą parodę esate. Asz žinau dabar, ką asz esu laimėjęs, ir džiaugiūsi iszgelbėtas esąs ir iszganymo dalyvas, nės szeip niekur nieks nėra iszganymo kelią taip aiszkiai ir suprantamai parodęs, kaip Jus. Kiti pakabina tą iszganymo mokslą taip augsztai, jog jį negali

pasiekti ir vos per briles lyg koki debesį per dangų traukentį tematai, o dabar jį su pilnomis rankomis Keleivyje nutverti galint, esmiu didei giliukningas. Jusų tikras ir nepažįstamas prietelius S.....“

Vokiečiams-vyjikams, Lietuvų, pradėjus maurioti, atstatė nū rėdymo „Tilžės Keleivio“ p. Leca, o padavė T. Kel. rėdymą nekuriam Lėdraicziui, sandarbininkui „Liet. Paslo“. Iki sziol, prie p. Leco, „Keleivyje“, patilpdavo nors kada nekada straipsnelis užtariantis Lietuvius, o visai nieko netilpdavo kas prieszai budavo, dabar Lėdraitis „Keleivį“ padarys vėl vienu naikintoju liet. dvasės, ir pusį ragą vokiszku konservatyvų.

„Lietuvos Paslas“ kaipo vilkas nė joku budu negalėdamas į tarpą Lietuvų isisprausti, norint jį kunigai isz sakyklų liepe žmonėms prenumeravoti bei pas bažnyczias visur ir visiems dalino, apsilvilko į avies kailį, butent: *Lietuvos konservatyvais* pasivadino savo gaują-vilkų, nės lietuviszkais konservatyvais vadinasi ir „Liet. konserv. skyrymo dr-stė“, o Lietuviai gerai atskiria lietuviszkus konser. nū vokiszkujų, tai Liet. Paslas pasiėmė sav ir vardą, Lietuvos, mislydams kad to Lietuviai neatskirs ir kibs ant jo meszkerės, zodziu, Lietuvos, užmautos. Su vokiszkais konzervatyvais jis nieko nepeszė, nės Lietuviai niekaip nesutinka tokiais buti kaip Hammersteikas, Sztekeris ir k. „Nauja lietuviszka Ceitunga“ įnirtinai imasi su L. Paslu, iszrodydama jam jo žabangus, kaipo ir persergėdama Lietuvius nū jų Veikas kartas atsiranda tai iz vieno kraszto, tai isz kito, korespondencijų iszrodanczių, vilkų mierius. Dabar neatbutinai reikia daugiaus raszyti ir persergėti žmones, idant

o dātu savę įsipainioti į jų za-
langus. B.

Isz Kitur.

Suvienytos Valstijos.

— *New Yorkas 19 Spalio.*
Į czionyksztį portą pribuvo
167 armenai isz Turkijos. Uz
keletos dienų dar daugiau pri-
bus. Armeniszkas komitetas
rupinasi apie jųs.

— *Jacksonville, Fla. 22
Spalio.* Kreiseris Suv. Valst.
„Raleigh“ pagavo du laivu,
kuriūdu pristatydavo pagelbą
kubiecziam isz Suvien. Valst.
Kadangi tūm tarpu nerado ant
jiedviejų nei ginklų nei amu-
nicijos, sako, kad randas pa-
leis jųdu be jokio pabaudimo.

— *Havana 19 Spalio.*
Ispaniszkas kariumenė po va-
dovyste jen Melguso turėjo
susirėmimą su kubiecziais po
vadovyste jenar. Maceo ir szie
paskutiniai liko sumusztį. Is-
panai tūm tarpu paėmė 40 im-
tinių ir tūj' visus suszauđė.
Ispanai suszauđė taip-gi dar
22 kubieczius, kuriūs suėmė
kareiviai jen. Bernal.

Tarp virszui minėtu 40 su-
szaudytųjų buvo 4 moteriszkės
ir 1 kudikis, kurių taip-gi ne-
pasigailėta.

— *Madritas 22 Spalio.*
Depesza isz Havannos danėszė
į „Imparcialą“, buk gubernato-
rius Kubos Weyleris isz
siuntė penkes kolumnas karei-
vių į prov. Pinar del Rio prie-
szais kubieczius po vadovyste
jen. Maceo.

— *Lisabonas 19 Spalio.*
Portugaliszkas laivas „Venus“,
kuris 1 d. Spalio apleido Car-
diff ir iszplaukė į Lisaboną,
dieną 7 Spalio, laikia vėtros
nuskendo arti salos Skomer.
Dvideszimts žmonių nuskendo
sykiu su jųm.

— *Paryzius 22 Spalio.*

Laikrasztis „Temps“ padūda,
kad rumūse turkiszko sultono
susirėmė gvardije turkiszka
su albaniszka. Isz abiejų pu-
sių krito daugelis.

— *Roma 26 Spalio.* Kara-
lius Humbertas dienoje suzie-
dotuvių savo sunaus Viktoro
Emmanueliaus su kunigaiksz-
tyte Jūdkalnių Elena paskyrė
isz savo kiszeniaus 100,000 pe-
zetų (\$20,000) deį iszdalini-
mo pavargėliam miesto Rymo. To-
kias pat aukas iszsiuntė ir į
kitus miestus. Suziedotuvės
atsibuvo 24 d. szio mėnesio.

— *Londonas 18 Spalio.*
Isz Madrito danėszė į „Central
„News“, kad, kada karalius,
karalienė regentka ir kiti są-
nariai karaliszkų rumų grįžo
isz San Sebastiano, koks tai
žmogus padėjo dinamito bom-
bą ant relių norėdamas suar-
dyti trukį; bet tarnai gelzke-
lio patėmijo ir priesz patį tru-
kio atėjimą nustumė tokią nū
relių.

— Dieną 21 Spalio kores-
pondentas „Daily Standard“
telegrapavojo isz Madrito, kad
karalienė regentka buvo pirm-
sedžiu ant susirinkimo minis-
terijų. Senor Canovas del Cas-
tillo, prezidentas ministerijų,
trumpo kalbo perstatė visus
darbus Ispanijos, koki buvo
nutikę per tris paskutinius mė-
nesus. Iszrodęs tai, pagaliaus
perstatė savo plianą kaip rei-
kia ant toliau elgtis.

Matome, — kalbėjo Canovas,
— kad didis vargas ir nelaimės
kyla isz priezasties karės, nes
negana ką turtą savo iszsvai-
dėm, bet per visą 20 mėnesių
laiką karės atitraukėm nū dar-
bo suvirsz 200,000 jaunų vy-
rukų, kurie but galėję žemę
apdirbt. Isz priezasties tokio
dalykų stovio ne tikt ką mo-
kesczius bus sunku iszrinkt isz
žmonių, kurių jau ir taip per
daug buvo, bet reiks vietomis
ir dūną pirkti, — kadan gi pla-
tus žemės plotai likosi neap-

dirbti. Kožnas — kalbėjo ji-
sai toliau — gal suprast, kad
prie tokio dalykų stovio nega-
lima su pasisekimu ir karę ant
toliau pratęsti. Ant nieko,
apart patrijotizmo paczių gy-
ventojų, negalima pasitikėt.
Matome kad liberalai, demo-
kratai, karlistai, o net ir repu-
blikonai jau tikt vien pagal sa-
vo instinktą supranta, kad
reikia vienytis, ir jei tas stotu,
galima but ko geresnio sulauki-
ti. Bet jeigu tas virstu ant-
raip, tūmet ne galima ant sa-
ves pasitikėti, nes didžiausios
pagelbos dėl vedimo karės —
pinigų truksta mums, o pas-
kolint vieną milijardą pezetų
dėl pridengimo kasztų karės
ant s. Kubos, niekas ne nor.

Prasa ispaniszkas vienbalsei
pagyrė tokį planą Canovaso,
uzsilaikanti tame, — idant atsi-
szaukti į kapitalistus, kad tie
pagelbėtu randui.

— *Pekinas 21 Spalio.* Li
Hung Chang, kuris vazinėjo po
Europą ir pagaliaus po Suv.
Valst. ir Canadą, jau sugrįžo
20 d. szio mėnesio į Kiniją.

Dalis darbu.

— *Jensville.* Visose ang-
lekasyklose prigulincziose prie
Lehigh Valley Coal Co. ir J.
J. Haydon & Co. sulaikytas
darbas ant nekurio laiko.
Tukstancziai darbinįkų ne tur
darbo.

— *Homestead.* Visose czio-
nyksztėse dirbtuvėse darbai
eina puikei.

— *Bradock.* Plieno dirbtu-
vės pradėjo dirbti. Suvirsz
1800 darbinįkų gavo darbą.

— *Excelsior.* Darbai czion-
kiek pasigerino. Dabar dir-
ba 5 dienas ant savaitės.

— *Shamokin.* Darbai pa-
sigerino. Veik visi brėkeriai
dirba po penkes dienas ant
savaitės.

— *Mahanoy City.* Musų
aplinkinės darbai eina ne per-
blogiau, bet tokia daugybė
žmonių jieszkanczių darbo,
kad sunku visiem gauti kokį
nors darbą.

— *Reading.* Dirbtuvė
Seyfero & Bros, kuri priesz
porą mėnesių buvo uzdaryta
ir vėl pradėjo dirbti. Suvirsz
200 darbinįkų ir vėl sugrįžo
prie to paties darbo.

— *Pottsville.* Ant susiva-
ževimo delegatų kalnakasių
buvo nutarta, kad laikia rin-
kimų į senatą ir legislaturą
tiktai tie kandidatai tur but
paremti, kurie pirm to prisi-
žadės remti reikalus kalnaka-
sių. Rezoliucijoje savo atsi-
liepė priesz inspektorius ka-
syklų, kurie gauna mokestį
nū rando, bet neiszpildo gerai
savo pridėrysczių ir per pirsz-
tus žiuri ant savinįkų kasyk-
lų, kurie skriaudžia kanlaka-
sius.

Auksas?.. Sidabras?..

ar

Liuosas Darbas?

Visose Suvienytose Valsti-
jose kalba vien tikt apie pin-
gus — bet nēr ką labai nē
stebėtis, kadangi mums labai
jie reikalingi. Bryn'as demo-
kratiszkas ir populistiszkas
kandidatas ant prezidento ap-
lankė visus didesnius miestus,
visur jį sūtiko pulkai darbinį-
kų, net ant rankų nesziojo jį —
nēs pas žmones tuszczia kische-
niūse, o Bryn'as žada daugel
sidabrinų pinigų.

Kada McKinley's taip-gi
paketino iszvaziūt — visur
girdėtis buvo džiaugsmingi
szukavimai, nēs tasai žada
kožnam po gerą žiupsnį aukso.

Prasziokėliai tiki, džiauge-
si, o ne žino, kad jiems reika-
lingi yra ne sidabriniai ar
auksiniai pinigai, bet pinigai
koki jie ne butu, kokis nors
pelnas už darbą, kad kaip

nors savo gyvatą užlaikyti, o tūm kart nę Bryan'as nę Mc-Kinley's nenor dūti daugiau darbo; vienas isz jiedviejų gal padidint turtus valdytojų sidabrinų kasyklų, o antras gal sukrauti į kisenius bagoczių auksą; bet kurio kiseniuja tuszczia, tai nę sidabras nę auksas tų ne szildys. Visi tie prizadai yra ne dėl darbiniko žmogaus, bet tiktai dėl bagoczių, kurių varde ir eina visa ta agitacija. Auksinius pinigų į szį krasztą įvedę dideli bagocziai, pabirkantai, bankieriai ir tt. nę auksiniai pinigai yra brangus ir kas tokių tur perpilnai, toksai už jū gauna gana daug darbo nę darbiniko ir daugel produktų nę farmerių. Tie pinigai kas kart vis kyla augstyn, tokiu budu kas nę bankieriaus paskolino \$100 ir galėjo tūm kart atsilygint su jūm, dūdant jam 100 buszelių kviecių, tasai po keletos metų, idant atlyginti skolą, tur dūt 200 buszelių kviecių, nę per tūs metus kviečiai nupigo.

Sziądien mes turime auksinę valiutą ir kapitalistai, kurie smagei aukso tur, perka viską pusdykei; darbinikas mažą gauna užmokestį, bet dėlto ir už pragyvenimą mažai tereikia iszdūt. Labjausia, zinoma, sziądien tur nukęsti farmeriai ir visi skolinikai. Kapitalistai iszkėlę McKinley, idant jisai už jūs kalbētu, Bankieriai, nękaipo ant szien szakės, iszkėlę Bryan'ą, idant tasai bandytu už jūs dirbti, gal ir pasiseks. Na ir sumislyjo pasiimti sav už įrankį sidabrą, tikėdamiesi tūm priviliosę daugiau žmonių ir jų bus virszus. Sziądien, kaip zinome, sidabrinis doleris yra vertas tiktai pusę auksinio, bet už jį raudas atsako ir dėlto jį visur priima už 100 centų; vienok, apmokejime skolų, jį nepriima. Paskendę skološna farmeriai pradėjo taip saprotauti: iszsirinkim sav tokius

valdytojus szios szalies, kurie užtars už mus, t. y. iszsirinkim isz savo tarpo. Jie padarys taip, kad ir sidabrinis doleris bus priimamas apmokejime skolų ir tokiu budu mes apgausim kapitalistus ant pušės tiek, kiek jiems nę mus priguli gaut, nę mus produktai pabrangs ir vėl už 100 buszelių kviecių gausim \$100 auksu.

Matoma buvo nauda dėl bankierių ir trota dėl tų ką jiems skolino pinigų, o dėl darbiniko kas?... Darbinikai nękam ne skolina, taip-gi nę jiems niekas ne skolina, vienok, jeigu bus užvestas liūsas muszimas sidabrinų pinigų, tai, kaip farmeriai tikisi, viskas pabrangs. Gerai bus dėl farmerio, kuris tur daug produktų ant pardavimo, bet ne dėl darbiniko, kuris tur pirkti. Jeigu ir uždarsis darbininko taip-gi pakiltu, tai jisai nieko ne trotintu, bet, kaip zinome, uždarsis negal pakilt, kadangi daugelis yra tokių darbinikų, ką netur darbo ir tie darbo pelną kas sykis mažina, nę, kad tiktai gauti darbą, jie apsiimę ir už žemiausią užmokestį dirbti. Tai-gi dabar temykim, jeigu demokratai pergales, tai prekės ant visokių produktų pakils, nę tur pakilti, kadangi pinigai bus per pusę dabartinės vertės žemesni ir nors produktai pasiliktu prie dabartinės prekės, tai vis-gi už jūs reiktu dvigubai mokėti, o pelnas darbininko liks tas pats, — tai padėjimas vargdienių bus dar blogesnis.

Dabar matome, jog jau sunku iszgyventi, bet jeigu dar bus blogesni laikai, tai ne kas kitas tiktai patys darbinikai bus kalti, kadangi sziczion didesnis skaitlius gyventojų susideda isz darbinikų ir dėlto darbinikai gal ką nor dėl savęs padaryti.

Visi dabartiniai rėkavimai yra vien tikt kapitalistų poly-

tika, idant apmuilinti darbininkam akis ir gauti ko daugiau darbininkiszkų balsų. Vienok, galime tikėtis, kad ne ant ilgo laiko taip viskas dėsis, nę jau pradeda stiprēt ir darbininkiszka partija, kuri ne žada nę aukso, nę sidabro, tiktai pelningą darbą.

Delko turi but republikonu?

1) Republikonai reikalauja teisingų pinigų t. y. nori, kad sidabrinis doleris taip but geras kaipo ir auksinis ir ne tiktai sziczion bet po visą svieta; kaipo kad ir dabar yra, nę dabar visur mus pinigai dusyk tiek yra vertesni negu kitų vieszpatyszezių. Juk tai mes ir patys gerai suprantame, kad, kada norime kiek pinigų nusiusti į Lietuvą, tai už kožną dolerį dūdasi du rublius; jeigu-gi demokratų but virszus ir užvestu „free silver“ tai tūmet mus doleris but mažiau vertas negu Maskolijos rublis, t. y. tiktai 96 kap. gautume už mus amerikonszką dolerį. Demokratai taip gi nor, kad visokios mokestys but sidabru apmokamos, — tada jau mes darbinikai nematyume daugiau auksinių pinigų ir turētume pasikakint tiktai sidabrinu dol. vertės 53 centus.

II) Republikonų partija eina už (tariff) ir nori kad visi pabirkai szios szalies dirbtu ir žmonės jūse gautu darbą, nę dabar viską pargabena isz užrubežės, kadangi demokratai atidarė rubežių dėl kitų vieszpatyszezių tavorų ir dėlto mus pabirkai tur stovēt, nę kitų vieszpatyszezių tavorai pigiau atsieina dideliem bagocziam prekėjam. Matydami tai republikonai ir nor uždaryti visus rubežius ir sziczion viską iszdirbti ir tokiu budu dūti žmonēm darbą.

Todėl, jei nori, kad laikai pasigerintu — balsūk Republikonų tikieta.

Balsūk, už McKinley ir Hobert'ą.

Balsūk už Morgan B. Williams; jis, gyvenęs ilgą laiką czionai ir gerai apsipažinęs su reikalais anglekasyklų darbinikų, žino ko darbinikai nori. Jei balsūsi už republikonų partiją padėk kryžiuką į vidurį rateliuko.

Nepagelbės nieko, jei balsūsi už McKinley ir Hobart'ą, o ne balsūsi už Morgan'a B. Williams'ą, nę ir McKinley's nieko gero negal padaryti, jeigu kongresas bus isz demokratų, tai matome, kad ir patsai Clevelandas, kada jisai pirmu kart buvo iszrinktas ant prezid. nieko negalėjo padaryt kaip kongresas ir senatas buvo veik republikonų rankose, o Morgan'as B. Williams yra republikonas ir jį reikia iszrinkt į kongresą, nę jisai patsai yra isz darbinikų ir gerai žino darbinikų reikalus.

Tai-gi neužmirszk, kaip balsūsi 3 d. Lapkriczio, tai padėk kryžiuką į virsziau stovintį rateluką.

Isz lietuviszku dirvu Amerikoje

„Garsas“ N 41 yra patalpinęs du akyvus straipsnius; vienas, isz Northampton, Mass. nekocio J—s, kurį dar „Garsas“ redakcija papūszė su „visokias draugystes macziusiam“. Isz tos jau korespondencijos matyti, kad J—s apie T. M. Dr. ir visokiūs draugystes kiek matęs, tiek numano, kiek tas gyvūlys, ką laszinius neszioja, apie debesį; ir „Garsas“ redaktoriui yra absurdas ją pūszti kaipo ir talpinti. T. M. Dr. „Susiv.“ darbo neatēmė, nę atims, leisdami knygą. Czia visiems yra tokia plati dirva dėl to darbo, kad apie varžymasi, nę mislies nėra.

Antras straipsnis kun. Burbos, apie szijų metų Plymouth parapijos stovį. Jeigu jau apie padėjimą pradėjo raszyti,

taigi gerbtinas raszėjas yra meldziamas raszyti gryną tiesą, ir nesakyti „apie jūs užtylėsiu“, — „kuriūs rimtam žmogui būtų net gėda sakyti“, tokius pamokslus ir szukavimus bažnyčioje drapstyti ant parapijonų! Jei tie pamokslai nebus „Garse“ atspausti, (juk isz raszto buvo sakyti, nės be susiraszymo nebutu galėjęs taip iszpliauksyti) tai visas tas „padėjimas“ liks tikru melu. O toki pamokslai verti yra auksinėmis litaroms atspausti, idant kiekvienas žinotu, kokius kun. Burba „graudzius“ įsako ir dar verti jie yra į svetimtautiszkas kalbas iszversti.

— „Garsas“ neužilgo gaus naują redaktorių isz Lietuvos. Tada, tikrai, ne bus teisybė naudojama vieton apautuvo, o neteisybė, kelema net augszciau ausų — kaip kad dabar daroma.

„Lietuva“ N 41 dūda atsakymą „Saulei“ dėl kolihijų Arkanse, veik visi farmerei isz ten, pyksta ant užmanytojų, kad net su kun. Balcevicziū susidėję visi jūs prigavo. Užmanytojai teisina kun. Balcevicziū, kad jo visas tenai biznis, buvęs kad su mergina susilaukė kudikėlio, ir šie jokiū budu negalėjo prie jo atsiradimo, bene ant kriksztynų, pributi. Kun. Balcevicziū Pennsylvanijoje, pavasaryje rinko dar aukas ant Arkansų bažnytėlės! M. Bendikas.

— Connecticut. Linksma, isztikro, kaip pamatai ką gero tarp savo tautieciū, gyvenančių visai — jei taip galima iszsitarti — užkampėse. Platinasi ir tarp jų geri tėvyniszkai laikraszcziiai ir atsiranda vienas kitas kuris ir prie „Susivienijimo“ pristoją. Reikia tiktai prikaltinti, tiktai iszrodyti naudą skaitymo arba naudą „Susiv.“, o tųj' atsirand

da jame supratimas, kad negerai taip nieko nežinant, prie nieko neprisidėjus gyventi. Pakaltyti tokius, jog iki tol nieko ne skaitė ar neprigulėjo prie „Susiv.“ negalima, kadangi jie ne tur supratimo apie tai, ne, nežino kokias iszto viso nauda. Kaltė didziausia tų, kurie suprasdami siek tiek apie ką ir gyvendami su jais drauge, o nesirupina paaiskinti jiems, pavydi, kad ir kitas szį tą žinotu; o gal bijosi, kad kitas, pradėjęs mislyti ir toliau praziūręs, daugiau už jį ne žinotu.

Mus apygardose, ant kiek mą žinoma, stropei darbūjasi du vyrai, kuriūdu nesigaili prikalbinančių žodžių, idant tiktai ir nesuprantančių atsidarytu akys ir kad ir jie pradėtu apie szį tą mislyt. Dėka prikalbinėjimui per tūdu vyrų placziai skezcziiasi szakos „Susiv.“ ir daugelis naujų sąnarių randasi. Butu gerai, kad ir visur daugiau tokių vyrų rastusi, nės tūmet bus daugiau naudos, negu isz prikalbinimų per laikraszcziūs, kadangi laikraszcziiai dar nėra ant tiek prasiplatinę. O vėl, teisybę reik pasakyt, ne visi laikraszcziiai nē gal but su nauda skaitomi per žmones, kadangi tūlūse, vieton ko naudingo, randą da skaitytojas tiktai bjauriausius iszmislus ir kokius asabiszkumus, ką tūjaus supranta kožnas, perskaitęs nors porą eilucziū. Bet vedėjai tų laikraszcziū turbūt mislyja, kad su tūm jie sav naudą isztrauks. Klystat broliai, ne tokius vaikus jus užtinkat su savo nūmonėm, kaip jums iszrodo. Jusų mierius mes gerai suprantame ir jau neapmuilysit mums akis. Tokiū skaitymų asz neuzkencziū ir kitus nū to persergiu, nės jie ne ką gero mums rodo, tiktai piktina žmogaus nervas ir nori užgimdyt neuzkantą savo artymo. Toki laikraszcziiai, kurie ardo naudingus mūsų darbus, ne

tur vieszėti namūse gero žmogaus. Žigunas.

— Plymouth, Pa. 27 Spalio. Kaip seniau buvo minėta, vakar vakare buvo republikoniszka paroda: Lietuvių, Lenkų ir Slovakų; žmonių buvo tukstancziiai, ypacz Lietuvių buvo daugelis. Tokios didelės parodos mus miestelyje dar niekumet nebuvo. Paroda buvo didei puiki: tukstancziiai lempų, kokias veik kožnas neszė rankoje, yvairios ugnys nū kurių visas miestas iszrodė kaip ugnies debesiu apsiūstas, puikiai papūszti arkliai ir vežimai, kuriūse yvairiam aptaisė sėdėjo žmonės, raiti apsitaisę savę ir arkli kaip kuris iszmanė, pagaliaus ir patys namai, kuriūse gyvena republikonai ne tikt virszui paminėtų tautų bet ir svetimtaucziiai, buvo papūszti vėlovomis ir t. t. — viskas tas didei linksmino republikonus ir varė net į pasiutiną demokratus.

Po parodai ant Armory salės buvo laikomos kalbos angliszka, lenkiszka, ir slovakszkai; ir pagaliaus p. J. Pauksztys, pratares keletą žodžių į kožną tautą atskyrei jų kalboje padėkavojo už tokį skaitlingą susirinkimą.

Kaipogi apie tą parodą buvo pirmiau pagarsjta ir svetimtautiszkūse laikraszcziūse — daugelis žmonių isz aplinkinių miesteliū pribuvo pažiūrēt.

Vietinis.

Naujas ženklas lenku prietelystes del liet.

Kad anglai Žmonių partijos pasirinko d-rą Szliupą kandidatū į kongresą, tai „Tygodnik Pennsylvanski“, iszeinantis Scrantone, o parsidavęs už keletą sidabragrąziū milijonieriams (mat ir sziaudien Branickiū, Rzevuskiū ir Co. paveizda tarp lenkų gyvūja!) sztai kaip atsiliepia savo N 41, 24 d. Spaliū mėn.

„Nenoriū sakyti, jog tasai (d-ras Szliupas) nebutu vertas glamonėti urėdą kandidatū, vienok mums — lenkams — neleistinas yra iszrinkimas daktaro, nės nieko apart apsigavimo atneszti negali ir dėlto, nors kviezciami vardan broliszko gerovės velyjimo, vardan darbininkų ir progresyviszkų nūmoniū, neturime nė vieną savo balsą prapuldinti, o turime viską atidėti Conneliui (milijonieriui!). D-ras Szliupas yra lietuviū, dar daugiaus — jis yra *lietuviszku patrijotu*, o kaip toks, nėra gerai linkincziū dėl lenkų. — Balsavimas už jį tai butu sukimas botago dėl mūsų paczių skuros. D-ras Szliupas rodo neužginame, buvo ir yra prieteliū vargūliū, bet kaip ūlus socialistas neturi jieszkoti urėdo ant populistų platformos — nės partija socialistų turi savo „tiketą“.

Ir taip toliaus ponai lenkai pliauszka. Kas žin ką lietuviū pasakys, jeigu iszgirs, jog tą patį redaktoriū „Tygodniko“ d-ras Szliupas gelbėjo piningais, kada kun. Ivanauskas iszgubeno jį į Philadelphiją ir pasodino į cypę už tulus szmeizimus. Bėdoje budamas jis lietuviszkų piningų neatstumė, o sziaudien „lietuviszkas patrijotizmas“ d-ro Szliupo kenkia lenkams, jeigu lietuvis galėtu patekti į kongresą! Man dūlasi, jog tokia polytika ponų lenkų neturētu buti užmirszta per lietuvis, nės matomai lenkų polytika tikt vylingiszka buvo, yra ir pasiliks. Tėvynainis.

Apie invedima Maskoliszkos kalbos

— I —
ritualą ir dafėtinę Dievmaldystę bažnyčioje katalikiszkoje Lietuvoje ir Rusė iszdavė kun. Jonas Przybyszewskis platų apraszymą, kuriame atkreipe savo nūmonę ant pao-

jumo, koks gal patikti katalikiskais bažnyčias Lietuvoje bei Rusė. Darbą savo autorius pradeda sekanczia

„Įžanga:“

Kaipo paraszai, kurie randami ant sienų senovinių rymiskų katakombų, pasakoja apie baisėtiną persekiojimą Bažnyčios Katalikiskos per ciesorių Neroną ir jo įpėdinius, taip laksztai szios knigelės, paraszytos krauju ir aszaromis, skelbe apie nežmoniską persekiojimą katalikų per carus maskolizskus už tai tik tai, kad ne nor išszizadėti savo tėvų tikėjimo, ne nor pertraukti susineszimo su Roma, ne nor atsisveikinti ant amžių su savo tautos dėjomis, o ypatingai su savo kalba.

Ant antkapių katakombų, slepenzių kaulus nukentėjusių už tikėjimą, szalyje kryžiumi sudėtu dviejų szakelių palmos paraszyta veik visur: „Pergalėjo, nes mirė už Kristų“. Tūse zodžiūse užverta yra visa garbė ir didybė pirmų amžių krikščionybės, kuriūse tikėjimas buvo taip stiprus, kad už jį teikėsi kentėti. Ne nusigando galybės carų svieta pirmieji krikščionys; velyjo kristi po dantimis laukinių žvėrių, velyjo dūt savo kūną į szmotelius sudraskyti, negu išszizadėti tikėjimo. Ar gi tai ne pergalėjimas?

Ir mes taip jau galime apie savę pasakyti. Ir mes turime savo katakombas, ir mes turime savo kankintinius, apie kuriūs taip jau pasakyti galime: „Pergalėjo, nes pūlė už Kristų“. Pergalėjo, nes kentėjo už tikėjimą ir savo tautą. Pirmųjų amžių krikščionis kankino Neronai, Deciuszai, Deklecionai ir t. t. – rolę tų Neronų link mus sziađien kas kitas paėmė. Kenczeme, verkeme, bet stovime dar vis ant savo. Veltu stengesi caratas, kad mus pergalėti ir nuslogi ti, veltu ginklina vis naujus ir naujus burius kareivių, veltu

milijonus mėto ant perpirkimo, ant užlaikymo tironų ir daneszių. Bet mus nepergalės, nes mes vardan Dievo kovojam.

Gyvi liksim... pakolei kraujas tautystės tėkės mūsų gyslose stengsimės prieszintis schizmai, veido mūsų nesuteps žymė kryžiaus kreivatikizsko, lupas mūsų nesurakys atsakalunizskas išszpazinimas; galvas savo nepalensime priesz galybę szio svietinę ir ne atidūsime jiems ant išszzaipymo savo tautizskų idealų.

O jeigu ir taptume pergalėtais, tai vis gi busim pergalėtojais, – gėdingas nūpūlis mūsų tai bus mums garbė, gėdingas myris bus mūsų ne mirsztanczia garbe, nėra istorije pasakys apie mus, kad velyjom mirti kaip tauta, o ne išszizadėt savo tautystės, savo tikėjimo ir draugauti su pergalėtojum.

Žodzei Dievo nepasudyjami. Ir ką Jisai kam skyrė, tas tur išszipildyt, bet jokia svietizska galybė nepadarys savo, savo noru. Žmonių mislys tankiai paczius apgauna, ir ne vienas tironas, kuris užtiesė ranką ant paskutinio išsz pergalėtųjų savo, virto patsai ir stojosi patsai pavergtas per aną. Ne vienas, kuris parengė kitam grabą ir dūbę iszkasė patsai tapė paguldytas per aną. Bet ant galo didelį nusidėjimą papildytume, jeigu patys išsz savo valios lenktume galvas po myringu smugiu neprieteliaus savo. Turim dar sziađien ant tiek sylų, idant nepasidūti taip umai; tai gi pasirodykim priesz svieta, kad mes dar gyvūjam, dar atjauzem uždūdamas mum kanczes, verkeme ant pamjtu po kojomis tiesų mūsų, giuame kiek galint mūsų tikėjimą, mūsų kalbą ir mūsų tautystę. Szį tai ir turėjau ant akies imdamasi už plunksnos dėl raszymo szio darbelio.

Gimiau ir užaugau ant ze-

mės pavergtos, patsai visad ir visur jaučiau ant savę ranką rando maskolizsko, buvau dalyvu, savo locnomis akimis žiurėjau ir macziau visus darbus ir piktybes, kurias leido maskolizskos valdzios ant tų visų, kurie gynė savo tikėjimą ir tautystę. Knigelė mano tokiu budu ne yra kūn kitu, tik tai surinkimas tikrų faktų, kuriūse tankiai ir patsai buvau įmaiszytas.

Prieg tam – turėdamas po ranka daugelį dokumentų su originalizskomis žymėmis ir paraszais randavo departamentu yvairių valdzių jeneral-gubernatorių, gubernatorių ir kitų, kurie dirbo dėl panaikinimo kalbos išsz liturgijos katalikizskos, turėjau galę patvirtinti tai darodymais faktizskais, niekūm neiszkraipomais ir teisingume to kožnas gal persitikrėti.

Nemislydamas patsai, jog tie faktai galėtu but iszkraipyti, pasitikiu, kad išsz to viso gal iszeiti tikras paliudijimas. Mislydamas ir tikėdamas tam noriu parodyti koaiszkiau visą teisybę, nes tikiūsi, jogei tik tai teisybė ras prilankumą pas žmones teisingai žiurinczius ir mislyjanczius: tik tai vien teisybė tur užtikrėtą pergalę, o tokiu budu iszmisliojimas ir uejtikėjimas į teisybę, but tik tai iszkraipymas faktų, ką nepritinka daryt nei dėlei labiau neuzkenczemo mus neprieteliaus.

Jeigu melas visad žemina žmogų ir ne yra vertu vieszėti teisingam vyre, tai jau visad yra vertas paniekinti tokiame žmoguje, kuris stoja apgynyme prispaustųjų ir nori iszmėtinēt į akis vargintojams visas jų neteisybes, kokių dasileidze ant mažesnių. Vienas tik tai zodis atsidūdantis neteisingumu, vienas iszsitarimas kiek pereinantis teisybę, yra jau tikra pergalė dėl neprieteliaus; nes jisai tai tūj pagriebs ir gardzei nusijūks

priesz visą svieta: „Žiurėkite“, suszüks, „ką jie priesz mus raszinėja, žiurėkite kokią vertę tur jų szukavimai ir peizojimai priesz faktus istorizskus. Jie raszio melą ir isz mūsų padaro slonių“.

Turėdamas visad tai ant mislies, suvis išszizadėjas savę, atmetęs išsz savo atminties visas skriaudas mums padarytas kada, atmetęs visą tautizską simpatiję ir antipatiję, imūsi už darbą ir kožuoje virszoje pasistengsiu užlaikyt ko labiau neprilankumą nei prie tos nei prie kitos pusės. Knigelė mano panaszi ant darbo polemizsko, kaip tai ir pats užvardyjimas jos parodo. Karakterių tokį tam darbui sumislyjau dūti dėlei to, kad pirmu, o ypatingai didžiausiu jo mierriu bus parodyti negalėjimą įvesti į bažnyčią katalikizską virszui minėtose szalise maskolizskos kalbos dėlei istorizskų pažiurų, Raszto szvento, Tėvų bažnyčios, iszminties ir tiesos prigimimo.

Dėl iszrodymo to, pasirodė mą reikalingu perkeisti tą darbą suvis ant kitokio budų. Darbe tame statosi greta nūmonės vienos ir antros pusės, nūmenės tos tarp savę rokūjasi susitikusios, remesi, tas vėl labiau užima skaitytoją ir įtrauke jį į visą tą reikalą; tokiu budu kožnam lengviau spręsti kuri pusė teisingesnė.

Visamė tame veikale pasistengsiu laikytis rimto apsvartymo, sumuszimo nūmonių prieszingų, pasistengsiu buti apoliogistu (užtarėju) savo kalbos ir polemiku priesz tūs, kurie tėvynizską kalbą mūsų giesmėse ir visokiūse apeigose bažnytinesė norėtu praszalinti dėlei maskolizskos kalbos.

Troszkau ir troksztu, kad visi butu tokio paties persitikirinimo, kaip ir asz, kad kaip ir asz jaustu ir mislytu, kad maskolinimas katalikizskų apeigų yra nūdėme priesz pat Dievą, darbu prieszingu tikė

Jimui, iszmincziai, tiesom žmonieskom bei Dieviszkom. Jei-gu toks persitikrinimas užgims szirdise tu, kurie szia dien abe-joja ir mislyja, kad czion yra galimas susitaikymas su Rosi-ja, tai darbas mano bus pilnai pasiekęs savo mierį.

Sargus iszvedimas isz to darbo parodys istoriszkas pa-siuras ant viso dalyko rusifi-kacijos baznyczios katalikisz-kos uzimtam kraszte ir skaity-tojas apsipatįs su idejomis, da-dūdancziomis valdzei paspirtį tame darbe.

Apart to patelpa toje knige-lėje keletas zodzių ukvatinan-czių prie meilės savo kalbos isz visos szirdies, kadan-gi kal-ba yra vienintėle gėrybe mu-sų nū musų praboczzių likusia ir uzitkrinimas musų gyvenimo ant ateinanczio laiko.

Szta! svarbumas ir įtalpa vi-so darbo. Įtalpa ta liudna dėl mus, nes laikia pasakoji-mo reiks susitikti su tautie cziais, kurie už saują aukso pardavė savo tikėjimą ir kal-bą; bet ne sykį reiks pamatyt, kad ir dėl carato ne labai sma-gus czion pasakojimas. Stos czion visi darbai carato, kokių dasileidze dėl dasiekimo vir-szui minėto mierio.

O! pagarsėjo rosiszkas ran-das savo darbais rusifikacijoje baznyczios katalikiszkos, bet pagarsėjo garbe Herostrato!!

Kaip žiurės ant mano szio darbo randas rosiszkas neži-nau. Gal but, kad prakeiks, paniekis – bet asz ant to nebo-ju, nes žinau, kad teisingai spręsti jie nemoka, o teisybę patį ginasi.... Juk po tei-sybei asz norėjau dūti paliu-dijimą teisybei rasztu, ką rei-kale galėcziau patvirtiti savo gyvata ir krauju.

kun. Jonas Przybyszewskis.

Indiszka Troja.

Neuzilgo; turbūt paregės szviesą griuvėsiai Indiszkos Trojos, jau per dvideszimts du

amzius ilsinczios po storu že-mės dangseziu. Tai – „Pali-bothra“ senovės graikų, Pata-liputra, miestas kvepenezių kvietkų“ indiszku legendų, la-bjau garbingas, negu sostapi-lė garsingo indiszko valdyto-jaus Asoko Piaidazi, isz dinas-tijos Maurjo, vieszpatavusio III amžiuje priesz Kristaus gimimą ir valdžiusio visą sza-lį nū Nepalio ir rubezių szia-dieninio Apganistano iki De-kano. Asoka žinomas yra la-bjau kaipo platintojas buddiz-mo Indostane ir prie dalinį-kystės sunaus savo Mahindro – ant salos Ceilon. Jisai paliko daugybę atminimų, padirbtū isz yvairaus akmenio, iszrėziū-tų paraszais, esancziomis dabar pirmutiniu szaltiniu dėl iszty-rimo senovės iszsilavinimo žmonijos dialektų; tankiausia tie yra vadinami buddiszkomis „piestomis“, kuriose užlaiko-mi buvo kaulai Buddos arba taip apreiszkenti kokią nors szventą vietą; didumu savo ne-kurios isz jų gal lygintis su nedidelėm piramidomi. Ne mažiaus garsios yra taip-gi ir kolonos Asoko isz vieno ak-mens, turinczios aukszczio kar-tais iki 10 pėdų, puikai nus-lidintos ir iszrėzintos puikia žymėseną. Jeigu pauaszus at-minimai, isz kurių nekurie puikumumu savo iszdarbio neturi sav lygių visoje Indijoje, isz mėtinti po visą pūssalį, tai ko-kios arhitekturiszkos ir puikios gėrybės turėjo but savo laiku Pataliputro! Pagal pa-sakojimą graiko Megasfeno mes žinom, kad jau IX amžy-je priesz Kristaus gimimą bu-vo tai stebuklingas miestas, bet tūmet daugumas trobėsių jo buvo isz medžio; Asokas-gi į vietą medinių pastatė akme-ninius. Su pūlimu dinastijos Maurjo pūlė ir garbė to mies-to, taip, kad jau kinas Fa-sian, atlikęs pabaigoje IX szimtme-czio (399 m.) savo kelionę į Indiją, rado tą miestą tiktai griuvėsiause. Po įpūlimo į In-

diją mongolų apie Pataliputrą užmiršo ant tiek, kad ne pa-minė net nei kur jisai pirmiau stovėjo. Mokyti manė, kad jisai senei jau nuplautas van-denimis Gango, bet kad jis tu-rėjo gulėt kur nors netoli nū Patnos. Taip tas ir pasitikri-no. Garbė atradimo palaikų Pataliputro arti Patnos pri-guli majorui Waddell, kuris aplankęs paskūjajį miestą, at-rado jį aplinkinėse, kaip ant pavirsz žemės, taip ir sienose namų ir szulinių vienam kai-me, keletą akmenų ir kumyrų epokos Asoko. Tie radiniai, kartu su kitais zenklais (pa-veikslan, kur – nekur užsilikę apkasos), atvedė prie to, kad galėjo jisai teisingai aprėžti padėjimą senovės miesto, isz-kasimu kur – nekur ir užsiė-mė dabar anglikai po vedimu Mills. Sienas Pataliputro at-rasta ant 12 pėdų gilumoje že-mės. Kaipogi prie iszkasų vos tikt dabar pradėta darbū-tis, tai apie rezultata darbu negalima daug ką, žinoma, pa-minėt, nors, kaip tvirtina in-diszkos gazietos, kožnas įsmei-gimas spato arba matiko žada-ką nors naujo ir zingeidingo.

Turtas ir laime.

Isz gudiszko.

(Tąsa.)

„Mielas mano Samueliau, szitas laiszkas bus jums paran-kiu, kad asz užmokėsiu jums ką kaltas, kaip tiktai turėsiu isz ko. Tada jūs sugražysite man szitą rasztelį, kuris, jau asz žinau, kad iki tol bus at-sakancziouse rankose“.

— Pirmiausia reikia dasi-žinot, ar da neužmokėjo tavo brolis tam jūdnam lupikui, o gal tikt užsimiršo paimt savo rasztelį; žinoma, jaunystė vi-saip gal stotis! – kalbėjo An-tuaneta, matomai labai rupį-damasi apie reikalus jauno grovo.

— Kas per klausymas taip drucziai užimą jus, *mesdames?*

– atsiliepė skambantis balsas ir Rudolfas, linksmas, szypso-damasi, prisiartino prie jaunų mergaiczių, kurios, užimtos savo kalba, nė ne patėmyjo, kaip jisai atėjo.

— Ar ne galėcziau asz bu-ti teisdariu jūsų gincze? Vei-dai tavo dega, Valerije, o jūs.... Jisai toj valandoj nutilo, paraudonavęs iki ausų ir isztraukė rasztelį isz rankų Antuanetos.

— Koku budu szitas laisz-kelis papūlė į jūsų rankas? – užklusė grovas vos girdincziu balsu: – ar gal but, kad Me-jeris galėjo ateiti pas Valeriją su savo reikalais?

— Ne, ne, jisai įbruko mą szitą laiszką su kitoku mieriu. Paklausyk.... – ir mergaitė iszpasakoju broliui savo kal-bą su bankierium ant vakaro pas baroną Kirbergą.

Rudolfas klausė jos, nulei-dęs galvą ir sukdamas plonus usus.

— Tai vis-gi, Valerije, tu dėl bereikalo taip aiszkliai pa-rodei savę taip augsztai ir taip paniekinai tą žmogų. Taip, jisai paniekįtas zydas, bet jisai yr milijonierius, ir tu nežinai nė suprast negali, kaip daugel blogo gal jisai mums padaryt, – patėmyjo, atsidusęs jauni-kaitis.

— Jisai visai drąsiai pasakė man, kad reikalai mūsų labai suirę. Bet ar atidavei tu jam tūs pinigų, apie kuriūs raszo ant szio laiszko? – paklausė nusiminus Valerije.

Rudolfas ne tūjaus atsakė.

— Tikiūsi nepoilgam ati-dūti.

— Ne nepoilgam, o szia dien reikia atsilygt su tūm beszir-dziu lupiku! – atsiliepė, karsz-cziūdama, Antuaneta ir, pa-griebus ranką grovo, kalbėjo tolyn: – Rudolf, jūs draugas jaunystės mano, ir jeigu turite nors dalelę prisiriszimo prie draugės jūsų jaunystės links-mybių, tai pavelykit jai isz-gelbėt jus nū tokio bjauraus

parankio. Asz turiu dabar su savimi gana daug pinigų; paimekite jūs ir atsilygikite su Mejeriu ir kada galėsite tai atidūsiti man tūs niekus. Sakykite greičiau, kad sutinkate ant to, ant atminties tų saldukių, kuriais mes, budavo, taip tankiai dalinamės su jumis.

Tam meldime jos tiek buvo karsztos meilės, kad Rudolfas, suvis pergalėtas, pagriebė jos ranką ir pabucziavo.

— Ar galima atsisakyti nū to, kas siulosi tokiu budu? Priimu su padėkavojimu, nes asz atsidaviau jums su kunu ir su duszia.

— Acziu, acziu jums; asz suprantu Rudolf, kūm jūs man aukaujete szioje valandoje, — atsakė mergaitė raudonūdama. Dabar su Diev, draugai mano; karieta jau lauke manes, asz vaziuju ir tūjaus ir vėl ezion busiu. Nusiramyk, mano mažiuke, viskas bus gerai.

Toje valandoje lekojus pakėlė szilkinį uždangalą ir pratarė:

— Jusų mylista, Jūzas Levi, agentas bankieriszkos kontoros Mejerio su sunumi, atėjo su reikalu pas poną kamergerą; ir, dažinojās, kad grovo nėra namieje, praszo jūs, jusų mylista, priimt jį, todėl, kad jo reikalas ne gal but atidėtas.

— Gerai, nuveskite jį į mano kabinetą. Tegul palauke. Asz ateisiu.

Baisingas smugis.

Isodinęs Antuanetą į karietą ir apsimainęs su ja keleta zodzių, Rudolfas sugrižo į savo kabinetą. Czionai rado agentą ir, atsakęs ant pasikloniojimo jo, paėmė rasztelį ir tarė:

— Jusų bankierius nor but prisimyti man kas yra parasyta szitame laiszkyje; prasza suramyt jį ir pasakyt, kad suma, parodyta jame, bus sziaudien pilnai iszmokėta.

Tai pasakęs atsisėdo ir paėmė knygą, dūdamas tūm suprasti, kad jau audencije pa-

baigta; bet kaip žydelis vis dar stovėjo, Rudolfas pažiūrėjo ant jo didei nemeilei.

— Liksite sveikas, ponas Levi.... Asz turiu daug reikalų.

Apgailauju labai, grovas, jogei turiu kreiptis prie jusų tokiam laikia, — pasakė agentas žemai pasikloniojęs, — asz ne užmiršiu pasakyt, ką jūs teikėtės man isakyt; bet asz atėjau prie jus visai su kitokiu reikalu. Mano geradėjas pri sakė man praneszt jo mylistai p. kamergeriui ir jums, grovas, apie yvairius dokumentus paskolos, kurie sudėti bankos kontoroje p. Mejerio, ir liepė apznaimyt jums, kad užmokes-tis tur but atlikta bėgyje de szimties dienų.

Czionai iszėmė isz pasiputu sio portfelio ir padėjo ant stalo visą kruvą parankių ir vekselių, iszdūtų tuliems gyventojams miesto jųm pacziu ir jo tėvu; suma ant tų popierų taip didelė, kad Rudolfo net galva apsvaigo. Bet, suėmes visą savo energiją, užklausė užsiryjancziu balsu:

— Kokiu budu visos szitos popieros pateko į jusų rankas?

— Jusų paraszai, szviesiausias grovai, turi vertumą tik tų pinigų, — atsako žydelis: — josios buvo atnesztos į musų banką dėl atmokėjimo ir mes priėmėm, ir dabar tikimės, kad jūs neatsisakysit nū atmokėjimo.

Praszau pavelyt prisimyti jums, szviesiausias grovai, kad daugumo isz szių popierų jau perejo laikas užmokėjimo ir kad deszimts dieninis laikas dūdasi tik tai isz didelės gūdos dėl jusų. Liksite sveiki, grovas.

— Palaukite!

Rudolfas greitai paraszė keletą zodzių praszydamas, kad Samuelius patsai atvaziūtų pas jį ir paaiszkintu kokiu budu vis tai stojosi.

— Aa, užmiršau pirmai jums pasakyt, kad mano geradėjas serga, — pratarė Levi,

paimdamas laiszkelį; m-r Mejeris — sunus jo — veda visus reikalus, todėl dėlei užmokes-ties kreipkitės prie jo.

Pasikloniojo ir iszėjo.

Likes sav vienas, Rudolfas isz didzio nusiminimo nezinojo nė ką pradėt. Iszmokėt tokią sumą nēr ką visai nē mislyt; o atsakyt, tai but nū visu paniekjtu. Sumislyjo praneszt apie tą viską tėvui.

Kada senis grovas parvazevo namon, sunus tūjaus nuėjo pas jį ir iszsiuntė isz kambario kamerdinerą.

Nusistebėjimas senio persimainė į baisų nusiminimą, kada dasizinojo kas isz to gal iszeit. Nustojās sylų, parsviro ant sėdynės; pirmą kartą savo gyvenime pajuto graužimą sąžinės už savo szlektus darbus.

Bet ne laikas buvo aimanūt; reikėjo pamislyt, kaip iszsi-sukt isz tokios nelaimės. Tėvas ir sunus iszrokavo visus paskolijimus ir pasimatė, kad ir pardavimas sidabro, brangių akmenų, vežimų, arklių ir žemės ne dūs reikalaujamos summos, neziurint jau ant apjūkos ir pakalbos, kad taip skubei viskas tas butų iszpardūta. Žinoma, zydas galėtu iszrinkti savo, pardavęs vis tai per licitaciję, bet kaip gi svietas žiurėtu ant to?

Bandė kreiptis prie paskolinikų, bet be naudos; tamsios mislys apėmė abudu, tūm dar labiau, kad atsakymo ant laiszko jauno grovo nedūta.

(Toliaus bus)

Apie busenczla, eventualiszka kare Europoje.

Zingeidingą straipsnį randame viename isz paskutinių numerių „Nowej Reformy“.

Korespondentas to dienrasz-czio raszo:

„..... Vaziūdamas isz Monachium į Berlyną, kalbėjau su tulu pulkoriumi vokiskzu, kuris su visu ramumu ir pasitikėjimu perstatė man

vertybę vokiskzos kariaunos, sykiu ir jos energiją, ne dėl pergalejimo. Neziurint ant szovinizmo ir nekurių abejotinių nūmonių, didei man jisai isidėjo į szirdį savo meile kalba ir nepriverstinu užsilaikymu.

— Pas mus nieko nėra netikėto, — kalbėjo, — viskas yra isz virszaus apmislyta, dirbame kaipp jaučiai, bet esame tikri pasitikėjime. Ant kitos dienos po apgarsinimo mobilizacijos kariumenės, laikia kilusios karės, kožnas kareivis rasis ant savo vietos, kožna kompanije turės sylas kariskas ir iszlavintus vadus, o į dvideszimts keturias valandas visi kareiviai stos ant lauko muszos. Kožnoje valandoje esame pasirengę į muszą isz dviejų pusių ir apie rezultata jos suvis neabejojame. — Musų pusinjkai Austrijokai ir Valakai nereikalauja paleisti nei vieno szuvio, tegul jie tik tai nesusideda su Rosije ir Prancuzije, o mes patys pataikysim grumtis irpasitikime ant savės.

— Ar skaitlingą kariumenę galit iszstatyt? — užklausiau.

— Visi gyventojai mus yra kariumene, reikale galime pastatyt ant lauko muszos penkis ar szeszis milijonus karėjų. Visi bus ant savo vietos, visi apturės mantą, nieko nei vienam ne stokūs, net laikia muszos kareiviai apturės laiszkus nū pacztos, kaip tai buvo laikia prancuziskzos karės. Pamenam mes apie kožną kareivį. Jeigu kočia dalis, susidedanti isz mažesnio skaitliaus kareivių bus užpulta, tai umu laiku isz trijų szalių pribus jiems pagelba. Pas mus ne gal atsitikti nieko panaszio, kaip ant paveikslo laikia turiskzos karės, kada Skobelevas nedavė pagelbos Gurkai vienam susirėmime einant per Balkano kalnynus, ne norėdamas dirbti dėl jo kariskzos garbės ir tik tai po tam, kada Gurka liko pamusztas, pradėję (Pabaiga ant puslapio 532)

LIETUVOS ISTORIJA

nū seniausiu gadyniu iki Lublino unijai.

PARASZYTA SIMANO DAUKANTO BUVOŠIOJO VILNIAUS
UNIVERSITETO PHILOSOFIJOS MAGISTRO.

(Tąsa).

Lietuvos kalinius, sakės liepęs visoje savo vieszpatijoje suvokstyti, isz geležinių szieksztų paleisti, kurie dabar visi kupetoje Maskvoje esą gerbiami, ir tie tiktai esą saugojami, kurie galvotojų sav negalėjo gauti. Lietuvos rubežiaus zenklintojus apkalė jo vyresniejie, jam nežinant, kurie jo įsakymu jau buvo iszliūšūti, pas kuriūs tūjaus ketėjo savūsius iszsiusti, bet reikalavo tų kurie buvo iszsilauzę isz kalinio slaptu ir isz Maskolijos iszsprukę, idant vėl sugavę jūs Lietuviai jam atsiustu. Ant galo reikalavo jis, idant Maskolių prekiautojus kuriūs buvo Lietuviai nutverę vėl paleistu.

Eismontas pagrįzdams isz Maskvos rado d. Lietuvos kuningaiksztį su žmona Vilniuje, kursai į karsztą paėjęs, krapavo, jei pats staiga nustiutu, sunų jo kudikį galētu užmirsztį arba nū Lietuvos vieszpatybės atstatyti. Už vis didesnei jo žmona rupinosi, kuri iki sziolėi lygiai su vyru rėdydama, jam mirus pasiliktu bevėpsanti. Todrin abudu buvo į Lietuvą atėjusiu kauytis su didūmėne, idant sunų jo Sigismontą Augustą kūveikiausiai Lietuvos didžiūju kuningaiksztium pakeltu, vienok slaptu, idant Lenkai to nejustu.

Tūmi Sigismontui Vilniuje rupinantės, atėjo Maskolių siuntinys su didei įvairiu reikalu: kaipogi Vasilius rugojo ant Sigismonto, jog jam pernyksztį Eismontą, noris kilties vyrą ir mandagų ukininką bet didei jauną buvęs atsiuntęs, tą jis turis už paniekinimą savo godos ir didybės, todėl jis linkis, idant jam apysenį vyrą paskyręs atsiustu. Paskiaus reikalavo minavotas siuntinys Maskolių užgano už tai ką buvo Narvydas ant parubežės Maskoliams nuteriojęs ir norėjo dar ingauti liūšą kelią Valakų siuntiniams grįžtantiems isz Maskvos. Ant to Ornostajus Lietuvos rasztininkas vardu savo d. kuningaiksztio atsakė: „Valakai gali be paojumo per Lietuvą keliauti. Narvydui kursai abi ukes nuskriaudęs savo terionėmis, d. kuningaiksztis negalys jam nieko daryti kaipo praszalaicziui, apie ką daugiau papasakos jo paties siuntiniai pagrįžę į Maskvą“. Lietuvių naujasis siuntinys paskirtas buvo Klaczkus marczelga, Czizius žirgynas ir Mockus sekretorius paties Sigismonto, kuriems tasai buvo įpakyta: idant visi kaliniai Lietuvių butu suvesti į Maskvą ir siuntiniams parodyti, idant rubežiaus paženklintojus tūjaus Vasilius iszsiustu, kurie su Mockum rubežių paženklintu. Ant to Vasilius atsakė: „jis pakajaus noris, bet dėlto siuntinių neleisęs. Ant Kalėdų galėšę visi imtiniai Lietuvių namon grįžti, o ant 25 Kovo ketėjo savo rubežiaus zenklintojus atelisti su kuriais ir Mockus galės pasiregėti. Lietuvos siuntiniai buvo jau bekeliauna, kad zinia į Maskvą atėjo, jog Valakų siuntinius į Vilnių nuvedę, o tiems Maskoliams kurie jūs lydėjo, butę įpakyta į Maskvą grįžti. Vasilius ant to supyko ir liepė Lietuvos siuntinius Mozaisko pilyje apstabdyti, kurie nežinodami dėlko tas nutiko, iszleido Turczaniną Sigismonto ruminį į Lietuvą apie tai iszsijautoti. Bet Boris, kursai lydėjo Valakų siuntinius, tūjaus praneszė savo didžiamjam kuningaiksztium Vasiliui, jog siuntiniai Valakų dėlto turėjo į Vilnių keliauti,

jog jų kuningaiksztis buvęs užmirszęs nū Lietuvos d. kuningaiksztio kelio rasztą jiems iszpraszyti, kurie įgavę minavotą tūjaus leidosi namon. Tūm kartu Vasilius nusiuntė įsakymo rasztą į Mozaiską Lietuvos siuntinius paleisti, kurie dar pagrįžo laimingai nepažeisti nū vilko, kursai tiktai pragumo tykojo visus tautų įstatymus kojomis tremti.

1529. Tie metai perėjo Sigismontui besirupinant, kaip galētu Augustą sunų, Lietuvos didžiūju kuningaiksztium pakelti. Todėjės Lapkrietyje užsakė sueimą į Vilnių. Ant kurio pirma dangūdamedas buvo pradėjęs apie kitus reikalus teirautis, bet regėdamas jog neras daug prieszingų, pats d. kuning. Sigismontas ėmė brukti lūmoms savo sunų į didžiūsius Lietuvos kuningaiksztius. Didūmėnė viena sutiko ant to, o kiti negyniojo daugiau norėdami pasigerinti Sigismontui nekaip isz gero noro. Ir taip Sigismontas Augustas sunus Sigismonto buvo d. Lietuvos kuningaiksztium 18 dienoje Lapkriczio mėnesio ir su vieszpinga iszkilme S. Stanislovo bažnyčioje sena daba devynių metų vaikelis palaimintas. Sueimui pasibaigus Sigismontas apreiskė Vasiliui per Joną Boguszą sunų jo kaipo karsztinčių didūmėnė su lūmoms pakelusi į did. Lietuvos kuningaiksztium, vienok jis pats dar sakėsi tevaldas ukę, kursai innai rėdė ją ilgą laiką, bet visados vardu savo sunaus.

XL.

Sigismontas II Augustas.

Kas buvo apie rubežius sutarta ir nū Vasiliaus pradžeta dėl jo vėlinimosi vos galan tų metų nubaigė. Noris Lietuvos rubežiaus zenklytojas buvo laiku į Palateskę atkeliavęs, bet rakui praėjus negalėdamas Maskolių sulaukti grįžo namon. Vasilius vis teisinosi kaltindamas prastus kelius ir pykdamas ant Mockaus, jog jis zinodams Maskolius ateisiant nei kelių dienų rakui praėjus nenorėjo palukėti. Dabar ketėjo jis ant Velykų atleisti, bet ant to d. kuning. Lietuvos nesutiko, jog tūm kartu yra visados tvanai ir keliai paplukę. Ir taip tas reikalas nutiesė iki žiemai.

Sigismontas isz Lietuvos pagrįžo į Lenkus ir ten taip pat jam pavyko savo sunų į rikius arba karalius Lenkams įbrukti: kaipogi Lenkų lūmos lygia dalia pakėlė už karsztinčių jo tėvo ir apkarunavojo jį 21 dieną Sausio mėnesio Krokavoje.

Tūm pacziu laiku Vilnius, Lietuvos buveinė, didei daug nukentėjo nū ugnies; vos trecioji dalis vietovės teliko ir ta pati be stogo. Svieta novijo antkritis, kursai per vasaros mėnesius kaip pilise ir vietovėse didžiose ir mažose, taip ir kaimūse svieta it lapą krėtė. Krimo Tatoriai vėl nuteriojo tulas apygardas Padalijos iki Lietuviai pasitiekė jūs ramdyti. Kaipogi susitarę žemlionys su Dobrovickiu karvedžiu vijo neprietelius, kuriūs panokę ties Polugórze pergalejo ir sugrietą grobį atėmė.

1530. Tūm tarpu Lietuviai noris negaudami atvangos nū karių, vienok regėdami, jog kas diena svetimi apsiėjimai, svetima daba smeigiasi į Lietuvos tautą, o jos senų dienų daba, budas ir įstatymai bei dorybė ir goda tarp ukininkų regimai gaiszo: kaipogi seniejie apsiėjimai, daba ir budas geriausiejie ir visuaudingiausiejie, buvo peikiami ir niekinami, o naujiejie visupiktiejie ir nedoriejie giriami, beje patį auksą niekino, o svetimus szlamsztus už auksą godajo, dėlto vien, jog svetimu, o ne savu buvo. Ir taip irstanczią Lietuvos ukę norėjo dar iszmintingi vyrai įstatymais varžyti. Todrin Lietu-

vių tėvunai ir ukės dumečiai susirinkę surasžė į vieną kningą savo ukės senų dienų įstatymus, idant kiekvienas žinotu kaip elgtis savo darbūse, kas dora, o kas nedora yra daryti pripažinta. Sziądien dar garbinama yra Lietuvos taip dievėjimas, įstatymais arba statutomis Lietuvos yra vadinama, kurią lūmos vienu balsu 29 dienoje Rugsėjo mėnesio 1530 metų patvirtino ir apskelbė.

1531. Ateinantis metas Lietuviams praszoko-tylei, o Lenkams garbingai; kaipogi Tarnauskis su 6000 Lenkų pergalejo 50,000 Valakų ir 50 puszkų jiems atėmė.

Sigismontas tarė, jog tą pergalę girdėdamas Vasilius rasi taikesniu rados ant pakajaus; todėl pradėjo vėl jūmi rupintis ir išsiuntė Bokevyczių kaipo pranaszą, idant Vasiliui atkeliavimą Lietuvos siuntinių apreiksztu. Tą jis didei mandagiai priėmė, vienok savo rankos neleido buczyti, jog barzdos neturėjo. Paskui jo iszkeliavo ir siuntiniai Sapija urėdas Palateskės, Klaczkus marczelga ir Naruszis Lietuvos ukės sekretorius, įsakymas toksai jiems buvo dūtas: „idant apreiksztu, jog Vasilius pats buvo nemaža priezasczia barnių, nevadinda mas Sigismontą savo gromatoje jam raszytoje Parusio ir Gudų kuningaikszczių, ką jam nesunku buvo atmonyti, kaipogi jis nū pergalės Valakų didei stiprią kariauną galėjo į Maskvą vesti, vienok Sigismontas pakakęs karių ir pergalių iszmėgina pakajui Vasiliaus sintėjimą nor pirma siuntiniais bandyti. Vasilius dėl apleidimo titulo Sigismonto kaltino savo rasztininką ir stigavojo, jog jam pakajus taippat tinkas, noris Sigismonto rasztininkas nebutų jo caru Gudų vadinęs, ant galo pasakė siuntiniams, jog jie gal teirautis su jo bajorais apie pakajų, vienok netaip kaip praėjusį metą veltu kaulytis. Dabar emė vėl sandarauti, bet senu įpratimu vėl susibarė. Lietuvos siuntiniai norėjo ant tų paczių sanlygų suderėti, ant kurių buvo suderėta su Kazimieru arba Aleksandru arba kokios buvo padūtos sanlygos pradedant valdyti ukę Sigismontui pirm užėmimo Smolensko. Bet Maskolių bajorai to neklause, ir stigavojo tas sandaras tarpinėmis karėmis senai buvusias ir iszgaissusias; kaipogi ką vieną kartą Lietuviai buvo paskleidę to negalėjo tikėtis beatgauti, jų d. kuningaiksztis valdė tūs krasztus nukariavimu, ir dabar nustojęs negal jų reikalauti sugražinimo. Lietuviams yra pakajus reikalingesnis nekaip Maskoliams, todėl jie tur jį pirkti nū jų atidūdami jiems esancziają jų valdžioje Gudiją. Ir dabar siuntiniai Lietuvos nieko nepeszė, tacziaus steigė bent trumpas paliaubas padaryti su tokioms sanlygoms, idant Maskoliai neklause tūm tarpu Czernigavą, Omlų ir kitas artymas vietas gražintu, vienok nei to Maskoliai nedavė. Vasilius norėdamas savo kalinius isz Lietuvos iszliūsūti ant to tesutarė, jog kalinius abeji paliais, vienok tulas apygardas Lietuviams pagražino ir paliaubas ant vieny metų pailgino.

1532. Tie metai be karės perėjo, dėl pailginimo paliaubų.

1533. Ir antras metas taippat atvangoje praszoko, dėlto, jog Vasilius nustipo. Tą patį metą mirė taippat kuning. Konstantinas Astrago Vilniaus pilies vyras arba kamendotas paskūji goda ir glamža Lietuvos tautos su jūmi į kapus įžengė ir garbė bei liūsybė Lietuvos, iki szioliai noris viens ir taip smelkiatmas nū dvariszkių ir Gudų vadinamas dėl savo tikybos, mokėjo dar temstanczią garbę Lietuvių ukėje ir karėje užturėti bei svietui rodyti, kokiais kitą kartą senovės Lietuviai buvo vyrais.

Į Vasiliaus vietą įstojo Ivanas jo sunus, kuriam apėmus valdžią susirasžė abudu valdimierai didei mandagiai, ką galė jo turėti už pamatus butino pakajaus: kaipogi Sigismontas szirdingai norėjo, jei tiktai butu galėjęs ant prikencziamy sanlygų iszgauti. Bet jog maža nū Maskolių viltis tegalėjo buti, ką jau galėjęs manyti pradžioje naujosios Maskolių rėdos. Tame daigte Ivanas budamas devynerių metų negalėjo buti kaltinamas. Visą tą kebeliojo kraugerys Ovezyna. Tas nunovijęs Glinskį ir kitus Maskolių jomylistas apgalėjęs valdė ukę palikęs antriems dviem globėjams savo draugams vieno titulo. Norėdamas dar kūmi didesniai save pastiprinti pradėjo kariauti Lietuvius: kaipogi 60,000 karėjų ipūlę staiga į Lietuvą, atėjo teriodami į patį vidurį ukės, kirsdami laukan be skyriaus moteris ir kudikias, senus ir jaunus. Per penkis trukius tiktai buvo jau nū paties Vilniaus, bet pajutę Lietuvos kariauną ateinant gižti pradėjo. Jurgis Raudvylius buvo sukėjęs zemlionių tiek, kiek galėjo tame veikume sukelti, vienok tiek karėjų neturėjo idant butu galėjęs į aiszkiamuszą isztikti. Sigismontas pats buvo jam užgynęs iki Lenkams neatėjus gruntis. Lenkų talką atvedė jomylistos Tarnavskis ir Gurka gana veikiai, vienok Maskoliai paskubėjo visą savo abazą su grobiu į antrą pusę Niperio perkelti ir su visa savo kariauna sugulė į abazą ties Starodubu, taip jog norint į jūs kibti reikėjo pirma pilį užimti. Vienok to nemindami Lietuviai ir Lenkai iszvienu, su neapraszomu veikumu į Omlų pakeleje varu įsilaužė. Atėję pas Starodubą pradžioje puszkomis nieko negalėjo nuveikti, bet parakus papildia pakasę taippat varu įsilaužė, kurioje prasidėjo daugiaus pjutis negu musza, vienok daugensniai Maskolių velijos pasidūti nekaip iki paskūjo musztis. Tarp kritusių Maskolių bavo ir pats etmonas Romanodavskis, visi trys apekunai did. kuningaikszcziio bei kuning. Obolenskis kliuvo į nagą Lietuviams. Daugiaus buvo imtinių Maskolių nekaip paczių karėjų Lietuvių, kuriūs Tarnauskis Lenkų etmonas ketino numaziinti nauja pjute, 72 puszkas atėmė Maskoliams, didyji karės padargą ir neapraszomas grobis kliuvo į ranką pergaletojams, kurie atėmė Maskoliams nevien sugriėtą grobį Lietuvoje, bet dar įgijo visą abazą su visomis gėrybėmis.

Tūm paczių laiku Maskoliai buvo susikirszinę tarp savęs. Kuningaikszcziiai Simonas Bielskis ir Jonas Laskis su sunais vėngdami to ermyderio atmuko į Lietuvą, kuriūdu Sigismontas mandagiai priėmęs Vilniuje dideis valseziais apdovanojo. Laskis gavo Žaludką ir Alaaulą, o Bielskis Žižmarės, Stakliskės ir Kanilavo valsezius.

Kad dabar visa didūmėnė Maskolių buvo Lietuvos kalinyje isz kurio iszliūsūti kito pragumo nebuvo kaip pakajų padaryti: kaipogi patys kaliniai yisu pirmu linkėjo saviems skatinti Ivaną savo carą pakajaus nū Lietuvių lugoti. Tūm paczių laiku Teodoras Ovezyna iszsijautojęs nū Jurgio Raudvyliaus, jog Lietuvių tėvunai linki sav pakajaus rasžė savo broliui Jonui Ovezynai lugodams jo skatinti Ivaną pakajun, kursai atsakė vardu savo caro, Ivanas noris pakajaus ir siuntiniai Sigismonto galinti eiti į Maskvą sandarauti.

(Toliau bus).

